

ТЕНДЕНЦІ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ХЛІБОПЕКАРСЬКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

Лисенко О.А., к.ф.-м.н., доцент

Національний університет харчових технологій

м. Київ, Україна

Враховуючи, що хлібопекарська галузь є соціально-стратегічною галуззю відповідно до вимог продовольчої безпеки України, тому постійний моніторинг основних показників її діяльності з метою підбору та розробки методів регулювання та функціонування є актуальним.

Як свідчать дослідження для підприємств хлібопекарської галузі підвищення ефективності їх виробництва практично неможливе в зв'язку із наявністю великої кількості фізично зношених і морально застарілих основних засобів. При цьому процес виробництва й надалі залишається надто енерго- та ресурсовитратним [1, с. 11].

У своїх роботах Красільнікова Е.Е. зазначає, що знос будівель складає 40%, споруд – 48%, технологічного обладнання – 64%, в тому числі: основного технологічного обладнання – печей і тістомісильних машин – від 60 до 80%, а на окремих підприємствах – до 100%. Таким чином, ступінь зношення основних засобів наближається до критичної межі. Для проведення технічного переоснащення підприємства використовують частину прибутку і нараховані суми амортизації. Проте, як показали дослідження, в кращому випадку наявних коштів вистачає лише на підтримку наявного старого обладнання в робочому стані [2, с. 12].

В свою чергу, оновлення основних засобів відбувається занадто повільними темпами і переважно за рахунок впровадження імпортного

устаткування і технології, що призводить до зростання витрат на сировину, матеріали та енергоресурси і, як результат, нестача обігових коштів не дає можливості оновлювати матеріальну базу підприємств сучасним прогресивним устаткуванням та впроваджувати сучасні технології. За даними Корнійчук А.А. та Тарасюк Г.М. лише п'ята частина активного обсягу виробничих засобів має сучасний світовий рівень, чверть підлягає модернізації, а питома вага застарілої техніки, що потребує негайної заміни, становить майже третину [3].

Таким чином, з метою виявлення подальших тенденцій щодо впровадження інноваційних технологій і переоснащення підприємствам хлібопекарської галузі був проведений порівняльний аналіз темпів зміни основних фінансово-економічних показників підприємств хлібопекарської галузі України у 2010-2014 рр. (табл. 1).

Таблиця 1

Фінансово-економічні показники діяльності підприємств виробників хліба та хлібобулочних виробів у 2010-2014 рр.

Показники	2010	2011	2012	2013	2014
Виробництво хліба та хлібопродуктів, тис. т	1808	1763	1686	1561	1357
Кількість підприємств, од.	1499	1479	1253	1362	1158
Кількість зайнятих працівників, тис. осіб	94,3	90,9	89,4	84,4	74,4
Фінансові результати, млн. грн.	286,3	100,8	-121,2	561,2	98,6
Підприємства, які отримали прибуток, %	60,1	62,7	60,8	65,5	63,2
Чистий прибуток, млн. грн.	155,0	-29,5	-228,1	348,1	-40,5
Рентабельність операційної діяльності, %	2,5	1,9	0,9	4,7	2,5
Рентабельність усієї діяльності, %	0,9	-0,2	-1,2	1,7	-0,2
Освоєно капітальних інвестицій, млн. грн.	436,7	389,3	402,3	769,5	438,4

¹ Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

Джерело : [4, с. 98, 118, 221, 230, 239; 5, с. 98, 221, 230; 6, с. 16]

Як показують дані табл. 1 протягом 2010-2014 рр. постійно знижувалися обсяги виробництва хліба та хлібопродуктів, набувши випереджаючу спадну тенденцію: у 2011 р. порівняно з 2010 р. падіння склало 2%, у 2012 р. порівняно з 2011 р. –4%, у 2013 р. порівняно з 2012 р. –7%, а у 2014 р. порівняно з 2013 р. падіння дорівнювало вже 13%. Таким чином, при практично незмінних обсягах споживання хліба та хлібопродуктів населенням України (падіння у аналізований період складало менше 1%, а у 2014 р. споживання навіть зросло), неухильне падіння обсягів виробництва цього виду продукту свідчить про збільшення його тіньового виробництва.

Аналогічні тенденції були виявлені при аналізі змін фінансових результатів, які отримували підприємства протягом досліджуваних п'яти років: на фоні невеликого коливання кількості прибуткових підприємств в межах 5% коливання обсягів отриманих фінансових результатів були більш значні: так збільшення у 2011 р. прибуткових підприємств на 2,6% не призвело до збільшення фінансових результатів, обсяги яких знизилися на 65%. Подальше незначне зниження кількості прибуткових підприємств (1,9%), призвело до зменшення обсягів фінансових результатів, які отримали негативне значення. В свою чергу, найбільш сприятливим для підприємств хлібопекарської промисловості виявився 2013 р., коли приріст прибуткових підприємств порівняно з 2012 р. лише на 4,7% призвело до позитивного значення отриманих фінансових результатів, які перевищили значення 2010 р. майже у 2 рази. У 2014 р. падіння прибуткових підприємств на 2,3% призвело до падіння обсягів фінансових результатів майже у 6 разів. Такі коливання свідчать, що основну частину фінансових результатів складали великі хлібозаводи, які випускають продукцію цільового призначення на відміну від підприємств малого та середнього бізнесу.

Відповідно до отриманих фінансових результатів підприємства мали ще гіршу тенденцію в отриманні чистого прибутку: за аналізований період лише у 2010 та 2013 рр. значення прибутку було позитивним, при цьому у 2013 р. він перевищив величину прибутку, отриману у 2010 р. у 2,2 рази.

На фоні негативної тенденції нарощування прибуткового потенціалу підприємства з виробництва хлібобулочних виробів мали, в основному, негативні значення рентабельності усієї діяльності, хоча при дослідженні показників операційної діяльності виявлено позитивні значення рентабельності, які при цьому не перевищували 5%, що не виявилось достатнім для ефективної діяльності підприємства в цілому.

В той же час, не дивлячись на постійний спад фізичного випуску хлібобулочної продукції, в хлібний бізнес активно вливаються інвестиції: у 2010 р. порівняно з 2009 р. обсяг інвестицій зріс на 2%; у 2011 р. порівняно з 2010 р. – на 49%; у 2012 р. порівняно з 2011 р. – на 24,5%, у 2013 р. порівняно з 2012 р. на 32,3%, у 2014 р. обсяг інвестицій хоча і впав практично у два рази, проте перевищував усі значення аналізованого періоду, але без урахування інфляції, яка у 2014 р. склала 24,9%, що знизило цінність вкладених інвестицій.

Також на сучасному етапі розвитку економіки кредитні ресурси становляться занадто дорогими для підприємств хлібопекарської галузі, або занадто недоступними, через неможливість їх отримання.

За даними табл. 1 середньорічна кількість найманих працівників хлібопекарської галузі мала негативну тенденцію до зниження: так у 2011 р. зниження склало 3,6% порівняно з 2010 р.; у 2012 р. порівняно з 2011 р. – 1,7% і у 2013 р. порівняно з 2012 р. 5,6% і у 2014 р. на підприємствах галузі працівників стало ще менше на 12%. Така тенденція склалася внаслідок дії двох основних факторів: важких умов праці і низького рівня її оплати. За статистичними даними темпи приросту

заробітної плати відстають від темпів зростання заробітної плати в середньому по харчовій промисловості України [7].

Таким чином, на підприємствах хлібопекарської галузі основним критерієм ефективності використання робочої сили залишається продуктивність праці. Як свідчать статистичні дані, темпи зростання продуктивності праці випереджатимуть і надалі темпи зростання заробітної плати. Отже, якщо хлібопекарські підприємства будуть підтримувати співвідношення між зростанням продуктивності праці та її оплати в умовах випереджаючого зростання першої, підприємства зможуть створити додаткові можливості для покращення своєї діяльності.

Література :

1. Шегда А.В. Динаміка основних засобів та зміна їх структури на підприємствах хлібопекарської галузі / Шегда А.В., Пашнюк Л.О. // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Економіка. – 2009. – Вип. 107/108. – С. 10-15.
2. Krasilnikova E.E. The development of the baking industry in Ukraine / E.E. Krasilnikova // Економіка харчової промисловості. – 2014. – № 4(24). – С. 10-16.
3. Корнійчук А.А. Сучасний стан розвитку хлібопекарської галузі України [Електронний ресурс] / А.А. Корнійчук, Г.М. Тарасюк. – Режим доступу : <http://eztuir.ztu.edu.ua/6234/1/63.pdf>.
4. Діяльність суб'єктів господарювання 2014 : стат. збірник / За ред. М.С. Кузнєцової; Відп. за вип. О.М. Колпакова. – К. : Державна служба статистики України, 2015. – 464 с.
5. Індокси цін виробників за 2014 рік Статистичний збірник / За ред. І. М. Жук; Відп. за вип. О.С. Калабуха. – К. : Державна служба статистики України, 2015. – 221 с.
6. Капітальні інвестиції в Україні за 2014 рік : стат. бюлетень / Відп. за вип. І. С. Петренко. – К. : Державна служба статистики України, 2015. – 43 с.
7. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.